

Risby-vejen

Traffic

Bronze Age

Traffic

Den fredede vikingetidsvej ved Risby Å set fra øst.

Passagen af Risby Å og de sumpede strækninger langs ådalen har gennem mere end 5.000 år været en udfordring. Der er næppe mange som tænker nærmere over det, når man i dag ad motorvej E47 krydser åen i fuld fart, men sådan har det ikke altid været. Passagen over ådalen kunne tidligere - især ved høj vandstand - være en farefuld affære.

I 1973 udgravede Nationalmuseet ved Risby en yderst velbevaret stenbrolagt vej og svellebro fra Vikingetiden omkring år 1.000. Vejen blev efterfølgende fredet og ligger nu frilagt i ådalens eng kun ca. 400 m. vest for E47.

Fundet af Risby-vejen blev startskuddet til en række senere undersøgelser i 1975-76, som påviste at stedet har fungeret som overgangssted i hen ved 5.500 år. Der er således i alt fundet mere end 30 tidlige ris- og grenveje i den fugtige, bevarende engjord og der kendes også til 4 andre stenlagte vejspor på stedet. De ældste ris- og grenveje blev brugt i den yngre stenalder ca. 3.500 f. Kr. og senere afløst af andre i bronzealderen 1.800-500 f.Kr) samt yngre jernalder (200-750 e.Kr.).

Grunden til at der findes så mange vejspor ved Risby er ganske simpel: Ådalen er her ganske smal og derfor, som ved Broskov-vejene ca. 4,5 km. øst for Risby, et naturligt terrænmæssigt valg for passage af det tidligere meget mere vandrige åløb og de sumpede og ufremkommelige strækninger i ådalen.

Risby-vejene er nogle af de bedst bevarede oldtidsvejspor vi har i Danmark, hvor fugtigheden i engen har bevaret både de gamle ris- og grenveje samt genstande i træ, som ellers normalt for længst er omdannet og forsvundet. Herved fås et sjældent indblik i de vejsmæssige konstruktioner og datidens håndværksmæssige kunnen. Fugtigheden giver også gode muligheder for fund af organiske genstande - f.eks. kasserede vogndelev og redskaber.

Vikingetidsvejen ved Risby er solidt funderet med 3 - 5 lag sten, som blev udlagt i den sumpede engjord. Herpå hviler selve vejbelægningen, som består af tætliggende, mindre vandrullede sten, som gav en jævn flade for kørsel. Vejbanen indrammes, fastholdes og markeres langs kanterne af en række større kantsten, som hviler på langsgående, indtil 4 m. lange tømmerstammer.

For passage af åen blev der opført en ca. 4,5 m. lang bro, hvor den stenlagte vejbane blev erstattet med en vejbane af tilhuggede træsveller. Svellebroen understøttes og bæres af to brohoveder på hver sin side af åen med tvær- gående tømmerstammer solidt understøttet af store sten og opfyldninger af træaffald bl.a. fra tildannelsen af de store sveller. Fra brohovederne blev der så placeret langsgående bjælker på tværs af åen, som igen bar den delvist indfaldede svellevej med op til ½ m. bredde, tværstillede og tildannede træsveller.

Øst for åen har vejen sikkert oprindeligt fortsat ad endnu en stenbrolagt vej, men denne er i dag helt forsvundet grundet senere opdyrkning. Længere væk - i skrænterne af ådalen - har hulveje sikkert forbundet overgangsstedet med vejspor på mere fremkommeligt og fladt terræn og hvor færdslen spredte sig. Vejføringens markeres også i landskabet af oldtidens højtliggende gravhøje langs ådalen.

Udgravning af et såkaldt "Sarup-anlæg" ved Markildegård, i forbindelse med anlæggelsen af motorvej E47, vidner også om stedet centrale betydning. "Sarup-anlæg" er palisadebefæstede samlingspladser fra yngre stenalder omkring 3.500 f. Kr. som er opkaldt efter fundstedet ved Sarup på Fyn, hvor denne type anlæg først blev opdaget.

Dateringen af den fredede brolagte vej ved Risby til vikingetiden omkring år 1000 baseres på kulstof-14 datering af vogndelev fra de tykke fyldmasser ved broen, hvor de mest interessante fund blev gjort.

Fund af vognhjul, aksler og huggeaffald fra vejens opførelse gav værdifulde oplysninger om datidens færdsel. I alt fandtes der trædelev fra mindst tre forskellige vogne, som måske også blev brugt i forbindelse med anlæggelsen af vejen. Under en 2 m. stor sten som understøttede midten af svellevejen fandtes også en 1,6 m. lang transportslæde - en såkaldt tveje - som sikkert blev brugt til at fragte sten til området. Stenslæden består af en Y-formet træramme, hvorpå der var naglet to tværstillede træplanker. Heri var der udhugget lejer for vognakslerne og fra vognbunden fandtes der tre ligeledes fastnaglede tværplanker. Sådanne fund viser vigtigheden af at bevare vandspejl og fugtighed i engområderne for at sikre det arkæologiske kildemateriale bedst muligt. Det må forventes at der stadig findes mange spændende fund på området til belysning af den forhistoriske færdsel.

Landskabet omkring oldtidsvejene ved Risby fremstår nu, i forhold til oldtidens landskab, som et omformet, menneskeskabt kulturlandskab, hvor bebyggelse, moderne veje, store råstofgrave samt store marker har sat sine tydelige spor. Oldtidens Risby-veje var begyndelsen af denne udvikling og er et vigtigt element for forståelsen af såvel fortid og nutid.

Besøg også den nærliggende Broskov-vej - [Klik her!](#)

1: Risby-vejen set fra øst. I midten ses sænkningen hvor svellebroen førte over Risby Å.

2: Trappen ved Risbyvej hvorfra man går ned til oldtidsvejen.

3: Infotavle og trappe ved Risby-vejen.

4: De store kantsten markerer tydeligt den gamle vejbane.

Access

- Ved Bårse, hvor Sydmotorvejen krydser Præstø Landevej (vej 265) drejes fra motorvejen og mod Næstved.
- 400 m. længere fremme ligger jernaldervejen ret op til Præstø Landevej.
- Drej til venstre ad Risbyvej og parker hensynsfuldt i vejsiden.
- Fra Risbyvej leder en trappe leder ned til den gamle Risby-vej.

Faciliteter

- Informationsskilt ved jernaldervejen.
- Afstand til fortidsminde: 25 m.

Særlige forhold

- Egned fodtøj anbefales ved besøg i fugtige årstider.
- Hunde skal føres i snor.

Practical Information

ADDRESS

4750 Lundby, Zealand

OWNERSHIP

Privately owned

GPS

55.132987, 11.928733

UTM

E686698 N6113507

© 2026 Joomla!konsulenten • fortidsmindeguide.dk